

The 8 th International scientific and practical conference “World science: problems, prospects and innovations” (April 21-23, 2021) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2021. 927 p. ISBN 978-1-4879-3793-5 С. 362-367.

УДК 378.011.3-051:78]:78.071.2

ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КЛАСІ ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ

Дем'янюк Наталія Юрїївна,
канд. пед. наук, доцент кафедри музики
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна
natadem2205@ukr.net

Анотація: У статті визначено та схарактеризовано основні види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в класі хорового диригування, які дозволяють сформувати професійні диригентсько-хорові компетентності в майбутнього вчителя музичного мистецтва, розкрито форми і методи роботи на індивідуальних практичних заняттях.

Ключові слова: диригентсько-хорова підготовка, навчальний репертуар, диригування, інструментальне виконання, інтонування.

У сучасних умовах реформування національної системи освіти, інтеграції в європейський освітній простір, реалізації основних настанов «Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті» значно актуалізуються проблеми підвищення ефективності освітнього процесу, удосконалення професійної теоретичної та практичної підготовки майбутнього вчителя, зокрема музичного мистецтва. Цьому сприятимуть поліпшення наукового та навчально-методичного забезпечення дисциплін циклу професійної підготовки, упровадження інноваційних педагогічних технологій, а також застосування традиційних підходів, форм і методів у формуванні теоретичних знань і практичних музично-виконавських умінь і навичок здобувачів вищої освіти. Важливим складником професійної підготовки вчителя музичного мистецтва є формування диригентсько-хорових компетентностей.

Хоровий спів завжди був і залишається одним із основних засобів

музично-естетичного виховання молодого покоління. У процесі набуття хористами необхідних умінь і навичок роль диригента важко переоцінити. Саме від нього залежать здійснення поступового вокально-хорового навчання і музично-естетичного виховання учасників хорового колективу, забезпечення його успішної творчої діяльності та сходження до вершин виконавської майстерності. Вирішенню цих завдань сприятимуть знання теоретичних основ хорового диригування і професійна диригентська техніка хормейстера, тобто професійні диригентсько-хорові компетентності, які формуються в процесі вивчення навчальної дисципліни «Хорове диригування».

Основною формою навчальної роботи в класі диригування є традиційне індивідуальне практичне заняття. Найбільш ефективним є проведення двох занять на тиждень із кожним студентом за індивідуальною робочою програмою, що має бути передбачено чинними навчальними планами.

На занятті з хорового диригування застосовуються різні види навчальної роботи: перевірка виконання завдань самостійної роботи студента; музично-теоретичний і вокально-хоровий аналіз хорових творів; гра на фортепіано хорових партитур; інтонування хорових партій відповідно характеру творів; виконання під власний супровід пісень шкільного репертуару; диригування творів навчального репертуару; засвоєння елементів диригентсько-хорової техніки, оволодіння засобами художньо-образної виразності; виконання спеціальних вправ тощо. Співвідношення цих видів навчальної діяльності може змінюватися в залежності від конкретної мети кожного заняття. Характер занять, рівень складності індивідуальних навчальних програм, специфіка методичних прийомів визначаються наявністю та якістю попередньої музичної підготовки студентів. Цим зумовлюється необхідність застосування диференційованого підходу в процесі навчання, добір індивідуально для кожного студента різноманітних за характером і рівнем складності хорових і пісенних творів. Здійснювати роботу над навчальним диригентсько-хоровим репертуаром необхідно послідовно і систематично.

Враховуючи те, що більшість студентів не мають попередньої диригентської підготовки, вивчення дисципліни розпочинається з підготовки диригентського апарату до роботи, формування правильної диригентської постави, грамотної організації та постановці диригентського апарату студента, розвитку м'язової свободи всіх його частин, тренуванню рухливості та пластичності кисті, засвоєнню основних принципів і механізмів диригентських рухів-жестів (розкнутості, точності, ритмічності, чіткості тощо). Ці завдання вирішуються при тісній взаємодії викладача і студента, застосуванні візуальних, вербальних і тактильних методів навчання, постійному контролю викладача, адже постановка диригентського апарату має вирішальне значення для успішної подальшої диригентсько-хорової діяльності майбутнього фахівця.

Кожен майбутній учитель музичного мистецтва впродовж навчання має засвоїти основні метричні схеми тактування на музичному матеріалі, який добирається з урахуванням педагогічних завдань і рівня підготовки студента. Спочатку рекомендується використовувати народні пісні спокійного характеру в помірних темпах, середній динаміці з нескладними диригентськими завданнями, твори, музика яких дасть можливість диригентові-початківцю засвоїти чіткий, ясний і наповнений жест, закріпити його уявлення про ту чи іншу схему та відчуття її в руках. Поступово диригентські завдання ускладнюються.

З початку вивчення курсу необхідно виховувати в студентів розуміння значення інструментального виконання хорової партитури на фортепіано, адже саме з нього розпочинається робота над хоровим твором у хорі. Інструментальне виконання партитури має бути зразковим і повною мірою передавати загальне звучання хору, характерні нюанси всієї музично-виразної палітри твору, зокрема характер звуковедення, особливості метро-ритмічної структури, фактури, гармонії, голосоведення, темпу, динаміки, фразування, розкриття художньо-образної сфери тощо. Це потребує наявності в студентів певних виконавсько-інструментальних умінь і навичок,

зокрема на достатньому рівні володіння фортепіано, різними прийомами звуковидобування, звуковедення, нюансування, педалізації тощо. У випадках, коли інструментально-виконавські компетентності слабо розвинені або відсутні, студент має працювати над їх удосконаленням або формуванням. Зрозуміло, що такі ситуації деякою мірою ускладнюють процес диригентсько-хорової підготовки.

Також важливим завданням викладача є формування в студентів вокально-інтонаційної компетентності – умінь і навичок чистого, виразного інтонування хорових партій творів навчального репертуару. Воно має бути досконалим, адже є взірцем для співаків (гіпотетичних у класі диригування) хорових партій. Від чистоти інтонування мелодичних ліній хоровими партіями залежить стрій і ансамбль всього хору. Робота над чистотою інтонування партій потребує певних зусиль і часу, має проводитись систематично, під контролем викладача особливо тоді, коли в студента порушена координація слуху і голосу. Партії хорових творів навчального репертуару співаються спочатку по нотах, а після усунення недоліків – напам'ять. З перших занять студенти мають засвоїти алгоритм дій диригента, який передбачає таку послідовність у роботі над твором: аналіз, вивчення хорової партитури на фортепіано, інтонування хорових партій, диригування, (розучування твору з хором, концертний виступ). Необхідною умовою для роботи над технікою диригування є знання хорових партитур напам'ять.

Для розвитку професійних диригентсько-хорових компетентностей студентів також корисним є читання хорових партитур (програвання їх на фортепіано і спів партій), яке сприяє засвоєнню різних стилів і особливостей хорового письма, розширює музичний кругозір, розвиває слухову сферу, вміння осмислювати й уявляти внутрішнім слухом звучання твору, всебічно його аналізувати. Уміння читати хорову партитуру допомагає почути звучання кожної хорової партії, співати будь-який з її голосів. Тому цьому виду роботи на індивідуальному практичному занятті з хорового диригування слід приділяти увагу.

Окрім формування диригентсько-хорових технічних і художньо-виконавських умінь і навичок на занятті мають розвиватись індивідуальні творчі здібності студента: мелодичний і гармонічний слух, відчуття ритму, пам'ять, музичне сприйняття, поліфонічне мислення, уміння одночасно слухати горизонтальне й вертикальне звучання голосів, вокальні дані, інструментально-виконавські навички тощо.

З урахуванням специфіки майбутньої музично-педагогічної діяльності студентів у різних закладах освіти і культури, доцільним є включення до навчальних робочих програм студентів творів дитячого музично-пісенного репертуару різного рівня складності (укр. нар. пісня в обр. Ю. Щуровського «Ой ходила дівчина бережком», укр. нар. пісня в обр. Ю. Соколовського «Подоряночка», В. А. Моцарт «Спи, моя радість, усни», Р. Глієр «Травка зеленеє», Ю. Шевченко, сл. К. Пасічної «Колискова», В. Верменич, сл. М. Сингаївського «Вишиванка», А. Мігай, сл. С. Рудакевич «Весела пісенька»). До основних видів роботи над дитячим пісенним репертуаром на заняттях з хорового диригування належать: інтонування мелодії (або партій), інструментальне виконання акомпанементу, спів пісні під власний супровід, диригування, підготовка вступної бесіди.

Отже, диригентсько-хорові компетентності успішно розвиваються в класі хорового диригування в умовах індивідуальних практичних занять при застосуванні таких видів навчальної роботи: аналізу хорових творів, виконання хорових партитур на фортепіано, інтонування хорових партій, диригування хорових творів, читання хорових партитур, виконання пісень дитячого репертуару тощо.

Список літератури

1. Колесса, М. (1973). Основи техніки диригування. Київ: Музична Україна.
2. Пігров, К. (1976). Керування хором. Київ: Муз. Україна.
3. Смирнова, Т. А. (2003). Диригент хору: індивідуальність, педагог, керівник: науково-методичні матеріали. Харків: Нове слово, 3.

4. Танько, Т. П. (1998). Музично-педагогічна освіта в Україні: монографія. Харків: Основа.